

SKOLVERKETS **ALLMÄNNA RÅD** MED KOMMENTARER

Bedömning och betygssättning inom vuxenutbildningen

Skolverket

Bedömning och betygssättning inom vuxenutbildningen

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08-690 95 76
Telefax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@fritzes.se
www.skolverket.se

Beställningsnr: 14:1397
ISSN: 1403-4549
ISBN: 978-91-7559-080-6

Grafisk produktion: Typisk Form designbyrå
Omslagsbild: Deanna DiMuro / Glasshouse
Tryck: DanagårdLITHO AB
Upplaga: 20 000 ex

Stockholm 2014

Förord

Utgångspunkten för vuxenutbildningen är den enskildes behov och förutsättningar. Läroplanen för vuxenutbildningen¹ betonar betydelsen av att vuxenutbildningen ska ta tillvara de kunskaper och erfarenheter som vuxna elever inhämtat genom arbetsliv eller tidigare studier. Flexibilitet ska eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan till exempel handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära. För elever med annat modersmål än svenska är det viktigt att vuxenutbildningen säkerställer förståelsen till exempel genom att använda ett språk som eleven förstår. Validering och prövning är vägar som vuxenutbildningen kan använda för att elevens kunskaper ska kunna tas tillvara och omsättas till formella meriter som kan användas i arbetslivet eller för vidare studier. I samband med planeringen av den enskildes utbildning ska en individuell studieplan upprättas.

I dessa allmänna råd om bedömning och betygssättning inom vuxenutbildningen betonas att bedömning av elevens kunskaper börjar redan i planeringen av verksamheten. De allmänna råden anger hur regleringen runt betygssättning bör hanteras i verksamheten. Det är Skolverkets förhoppning att dessa allmänna råd med kommentarer ska fungera som ett gott stöd för lärare, rektorer och huvudmän i arbetet med bedömning och betygssättning inom vuxenutbildningen. Råden är även publicerade i Statens skolverks författningssamling, SKOLFS 2013:187.

Anna Ekström
Generaldirektör

Asta Modig
Undervisningsråd

1. Förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen.

Innehållsförteckning

Inledning 8

**Författningar som styr
bedömningen och betygssättningen 11**

**1. Bedöma tidigare förvärvade
kunskaper och kompetenser 12**

2. Planera för bedömning 16

3. Undervisa och bedöma 20

4. Dokumentera och informera 23

5. Betygssättning och intyg 25

6. Följa upp 30

Referenser 33

**Bilaga 1: Aktuella bestämmelser
om betyg och bedömning i vuxenutbildningen 35**

**Bilaga 2: Övriga aktuella bestämmelser
för dessa allmänna råd 52**

Inledning

Vad de allmänna råden handlar om

Dessa allmänna råd handlar om hur lärare bör tillämpa de författningar som styr bedömningen och betygssättningen och hur huvudmannen och rektorn bör stödja en likvärdig bedömning och betygssättning inom vuxenutbildningen.

Hur materialet är strukturerat

Inledningsvis finns en översikt över de författningar som styr betygssättningen. Materialet är sedan indelat i avsnitten:

1. *Bedöma tidigare förvärvade kunskaper och kompetenser*
2. *Planera för bedömning*
3. *Undervisa och bedöma*
4. *Dokumentera och informera*
5. *Betygssättning och intyg*
6. *Följa upp.*

Varje avsnitt är sedan indelat i följande delar:

Aktuella bestämmelser

Skolverkets allmänna råd utgår alltid från en eller flera bestämmelser. De här allmänna råden grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800), förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning, förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen, Skolverkets föreskrifter om kurs- och ämnesplaner samt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:8) om betygskatalog för vuxenutbildning. Varje avsnitt i materialet inleds med de bestämmelser som avsnittets allmänna råd grundar sig på. En förteckning över bestämmelser om betyg samt över övriga aktuella bestämmelser som har betydelse för de allmänna råden finns i bilagorna.

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur lärare, rektorer och huvudmän kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Allmänna råd syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och till att främja en enhetlig rättstillämpning.

ning. Råden bör alltså följas om vuxenutbildningen inte handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls. Rådens numrering innebär ingen rangordning.

Kommentarer

Efter de allmänna råden följer kommentarer som syftar till att underlätta förståelsen av de allmänna råden och som ska ses som ett stöd i läsandet av och i arbetet med råden.

De verksamheter och yrkeskategorier som berörs

Dessa allmänna råd gäller för kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå, särskild utbildning för vuxna på grundläggande och gymnasial nivå och utbildning i svenska för invandrare. Även utbildning som kommuner eller landsting enligt 23 kap. skollagen har lagt ut på entreprenad omfattas av samtliga råd. För motsvarande utbildningar² som bedrivs av kriminalvården, folkhögskolor eller andra enskilda utbildningsanordnare gäller råden i tillämpliga delar.³

De allmänna råden riktar sig i huvudsak till lärare och rektorer. Enligt 2 kap. 10 § skollagen får rektorn delegera vissa ledningsuppgifter och beslut åt en anställd eller uppdragstagare vid skolenheten. Även personer som har fått uppgifter på delegation från rektorn omfattas av de allmänna råd som vänder sig till rektorn. Huvudmannen har enligt 2 kap. 8 § skollagen ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med författningarna. Rektorer och lärare ska ges förutsättningar att följa de allmänna råden. Några av råden riktar sig direkt till huvudmannen. Två råd riktar sig till studie- och yrkesvägledare.

I dessa råd avses med *studie- och yrkesvägledare* den person som fått i uppdrag av rektorn att fullgöra arbetsuppgifter som studie- och yrkesvägledare.

I dessa råd avses med *skolenhet* en av huvudman organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad. Detta gäller också när kommunen eller landstinget uppdragit åt en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter (entreprenad). Eftersom en elev dels kan

2. Med motsvarande utbildningar avses utbildning enligt 5 och 6 kap. förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

3. Med tillämpliga delar avses de råd med kommentarer som utgår från författningar som även gäller för dessa motsvarande utbildningar.

läsa i olika skolformer inom vuxenutbildningen samtidigt, dels parallellt läsa kurser som bedrivs vid olika skolenheter, kan en elev inom vuxenutbildningen ha flera olika rektorer.⁴

På flera ställen i dessa råd används begreppet arbetsområde. Med *arbetsområde* avses innehåll från en kurs, flera kurser eller delar av kurser t.ex. vid arbetsplatsförlagt lärande eller vid tematiska studier.

4. Se vidare Skolverkets *Mer om Förskolechefen och rektorn*.

Författningar som styr bedömningen och betygssättningen

Skollagen

Skollagen innehåller generella bestämmelser för alla skolformer och grundläggande bestämmelser för de olika skolformerna. Allmänna bestämmelser om betyg finns i 3 kapitlet och bestämmelser om betyg i vuxenutbildningen finns i 20–22 kapitlen. Riksdagen beslutar om skollagen.

Förordningen om vuxenutbildning

Förordningen om vuxenutbildning innehåller bestämmelser om vuxenutbildningen och konkretiserar skollagens bestämmelser. I 4 kapitlet finns bestämmelser om betyg, intyg, gymnasieexamen, validering och prövning. Regeringen beslutar om förordningen om vuxenutbildning.

Läroplanen

Läroplanen för vuxenutbildningen beskriver verksamheternas värdegrund och uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer för arbetet. Bedömning och betyg tas upp i avsnitt 2.3. Regeringen beslutar om läroplanen.

Ämnes- och kursplaner

Ämnes- och kursplanerna anger vilka kunskaper eleven ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen i de olika kurserna. Kursplanerna för alla skolformer inom vuxenutbildningen innehåller kursens syfte och centralt innehåll samt kunskapskrav, med undantag för utbildning i svenska för invandrare. För utbildning i svenska för invandrare innehåller kursplanen bland annat utbildningens syfte, mål och karaktär samt kunskapskrav. Regeringen fattar beslut om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnen och om kursplanen för utbildning i svenska för invandrare. Skolverket beslutar om ämnes- och kursplaner för övriga ämnen. Betygssättning ska ske utifrån de nationellt fastställda kunskapskraven.

1. Bedöma tidigare förvärvade kunskaper och kompetenser

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om att bedöma tidigare förvärvade kunskaper och kompetenser utgår från bestämmelser i skollagen, förordningen om vuxenutbildning och läroplanen.⁵

ALLMÄNNA RÅD

REKTORN BÖR

1. organisera och stödja arbetet med validering,
2. se till att arbetet med validering samordnas mellan studie- och yrkesvägledare, lärare och andra berörda, samt
3. se till att det finns rutiner för arbetet med validering och prövning.

LÄRARE OCH STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDARE BÖR

4. samverka vid bedömning av elevens tidigare kunskaper och erfarenheter när elevens individuella studieplan upprättas, samt
5. vid validering informera eleven om möjligheten att genomgå prövning i en kurs eller gymnasiearbetet.

LÄRARE BÖR

6. ge eleven möjlighet att visa sina tidigare kunskaper och erfarenheter i förhållande till kursen för att kartlägga, bedöma och dokumentera dessa.

KOMMENTARER

I vid bemärkelse har valideringen tre huvudsakliga syften: tillträde till utbildning, anpassning av utbildning och att stärka individens förutsättningar på arbetsmarknaden. Med validering avses i skollagen en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper

5. 3 kap. 14 §, 20 kap. 8 och 30–33 §§, 21 kap. 8, 21 och 22 §§ och 22 kap. 10 och 24–27 §§ skollagen (2010:800), 2 kap. 8 och 16 §§ och 4 kap. 24 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning och avsnitt 1, 2.2 och 2.4 förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen. Samtliga bestämmelser finns i sin helhet i bilagorna.

och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.⁶ Eftersom utgångspunkten för utbildningen är individens förutsättningar och behov innebär detta att validering, prövning och upprättande av en individuell studieplan kan ske i olika ordning och omfattning för olika elever.

Syftet med validering i vuxenutbildningen är att synliggöra den kunskap, kompetens och de erfarenheter som eleven har med sig. En validering är en process som kan bestå av översiktlig kompetenskartläggning, fördjupad kompetenskartläggning och kompetensbedömning. En elev kan vid validering behöva genomföra enstaka delar av valideringsprocessen, hela processen eller kombinera olika delar i processen.⁷

Validering får ske inom ramen för alla kurser⁸ och en elev som genomgått validering behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen där eleven sedan tidigare har kunskaper.⁹ Detta kan dock komma att påverka eventuellt studiestöd.¹⁰

Organisera och stödja (punkterna 1–3)

Validering kan användas som ett sätt att ta till vara en elevs kunskaper. Beroende på lokala förutsättningar kan rektorns arbete med att organisera och stödja arbetet med validering ske på olika sätt. Det är betydelsefullt att rektorn ser till att de olika kompetenser och resurser som finns för att underlätta validering organiseras och samordnas, vilket kan ge förutsättningar för en effektiv och flexibel utbildning för eleven. Det kan också behövas ett samarbete med andra skolenheter i syfte att kvalitetssäkra arbetet med validering.

Ett led i rektorns arbete, vid de skolenheter där validering anordnas, är att se till att det finns systematiska och rättssäkra rutiner för hur validering, bedömning och prövning ska genomföras.

Prövning i en kurs eller gymnasiearbete definieras i skollagen som en bedömning av kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner eller ämnesplaner. Prövning förekommer inom kommunal vuxenutbildning och utbildning i svenska för

6. 20 kap. 32 §, 21 kap. 21 § och 22 kap. 26 § skollagen.

7. Se vidare i *Validering inom vuxenutbildningen*. (Skolverket 2013).

8. Orienteringskursen har som ett syfte att ge tillfälle till validering, se 2 kap. 6 § förordningen om vuxenutbildning.

9. 2 kap. 8 § förordningen om vuxenutbildning.

10. Läs mer om studiestöd på Centrala studiestödsnämndens webbplats www.csn.se

invandrare, dock inte inom särskild utbildning för vuxna. Syftet med prövning är att den enskilde, utan krav på att vara antagen till en kurs, ska kunna få betyg på en kurs. De bestämmelser som gäller för betygssättning gäller även vid prövning. Därför är det angeläget att rektorn ser till att det inom verksamheten utvecklas tydliga och kvalitetssäkrade former för prövning utifrån kunskapskraven. För att formerna för bedömning och betygssättning ska hålla god kvalitet är det viktigt att rektorn och lärarna inom verksamheten gemensamt diskuterar och utarbetar prövningsprocessen.

Samverka vid upprättande av individuell studieplan (punkten 4)

Den individuella studieplanen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna. Att se till att eleven får möjlighet att visa tidigare kunskaper och erfarenheter i relation till utbildningsmålen är viktigt eftersom en kartläggning och dokumentation är ett bra stöd för utformningen av en effektiv utbildning för eleven.¹¹ En sådan kartläggning och dokumentation kan genomföras av en studie- och yrkesvägledare, en lärare eller av båda. I förekommande fall kan det även bli aktuellt att annan berörd personal eller en utifrån inhämtad kompetens medverkar vid bedömning av elevens tidigare kunskaper och erfarenheter.¹²

Information om prövning (punkten 5)

Betygssättning efter validering sker inom kommunal vuxenutbildning och utbildning i svenska för invandrare genom prövning.¹³ Det är viktigt att eleven vid validering får information om möjligheten att genomgå prövning i en kurs eller gymnasiearbetet, då validering kan ge möjlighet till förkortad studiegång och därmed även minskade kostnader för den studerande och för samhället.

Ta tillvara tidigare kunskaper (punkten 6)

För att ge eleven möjlighet att visa sina tidigare kunskaper och erfarenheter i förhållande till kursen kan en översiktlig och/eller fördjupad kompetenskartläggning genomföras. Vid en översikt-

11. Se även *Individuell studieplan inom vuxenutbildningen*. (Skolverket 2013).

12. Se vidare i *Validering inom vuxenutbildning* (Skolverket 2013).

13. 4 kap. 24 § förordningen om vuxenutbildning samt bestämmelserna om prövning i 20 kap. 30 och 31 §§ och 22 kap. 24 och 25 §§ skollagen.

lig kompetenskartläggning beskrivs elevens kunskaper och kompetens övergripande för att hjälpa individen att identifiera vilka möjligheter som står till buds inom vuxenutbildningen.

Vid en fördjupad kompetenskartläggning används ämnes- och kursplaner vid bedömningen av elevens kunskaper. En ämneskundig lärare har en viktig roll i denna del av valideringsprocessen genom sin kunskap om det specifika innehållet i kurs- och ämnesplaner samt yrkeskrav.¹⁴

14. Se vidare i *Validering inom vuxenutbildning* (Skolverket 2013).

2. Planera för bedömning

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om att planera för bedömning utgår från bestämmelser i skollagen, förordningen om vuxenutbildning och läroplanen.¹⁵

ALLMÄNNA RÅD

LÄRARE BÖR VID PLANERINGEN AV UNDERVISNINGEN

1. tydliggöra vilka delar av ämnets, kursens eller delkursens syfte och centrala innehåll som undervisningen i det aktuella arbetsområdet ska inriktas mot och utifrån det avgöra hur undervisningen ska utformas så att eleven ges förutsättningar att utveckla sina kunskaper så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven,
2. identifiera vilka delar av kunskapskraven som bedömningen ska utgå från i det aktuella arbetsområdet och avgöra hur eleven ska visa sina kunskaper,
3. skapa förutsättningar för att följa och stödja elevens kunskapsutveckling och fortlöpande ge återkoppling på elevens arbete,
4. förvissa sig om att eleven får tillräcklig information för att förstå vilka kunskaper han eller hon ska ges möjlighet att utveckla samt hur han eller hon ska få visa sina kunskaper, samt
5. tillsammans med eleven diskutera planering och genomförande av undervisning och kunskapsredovisningar utifrån elevens behov och förutsättningar samt utifrån de mål som framgår i den individuella studieplanen.

REKTORN BÖR

6. se till att lärare och elever får tydlig information om när kurser och delkurser avslutas och vad som gäller för betygssättning i samband därmed, samt
7. se till att det finns rutiner för kunskapsbedömning vid arbetsplatsförlagt lärande.

15. 1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 15 §§, 4 kap. 9 §, 20 kap. 8 och 24 §§, 21 kap. 8 och 18 §§ och 22 kap. 10 och 19 §§ skollagen (2010:800), 2 kap. 16, 27 och 28 §§ och 4 kap. 10 och 11 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning samt avsnitt 1, 2.1, 2.2 och 2.3 förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen. Samtliga bestämmelser finns i sin helhet i bilagorna.

KOMMENTARER

Vuxenutbildningens uppgift är att skapa förutsättningar för att alla elever ska utvecklas så långt det är möjligt enligt de nationella målen. Det förutsätter att planering för utbildning, undervisning och bedömning utgår från bestämmelserna i skollagen, förordningen om vuxenutbildning, läroplanen, examensmålen, ämnesplanerna och kursplanerna med tillhörande kunskapskrav. Syftet med planeringen är bland annat att skapa en struktur för såväl undervisningen som bedömningen.

Planera för undervisning och bedömning (punkterna 1 och 2)

Läraren behöver tillsammans med eleven analysera ämnets, kursens eller delkursens syfte, mål och centrala innehåll samt kunskapskrav för att avgöra hur undervisningen bör planeras så att eleven ges möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Centralt innehåll finns i ämnes- och kursplaner inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna, dock inte inom utbildning i svenska för invandrare. Kursplanen för utbildning i svenska för invandrare är uppbyggd på annat sätt. I det här sammanhanget är delarna utbildningens syfte och utbildningens mål och karaktär av betydelse för undervisningens innehåll. I relation till detta hör också till kunskapskraven en inledande mening som beskriver kursens övergripande språkliga nivåer och kontexter.

I de fall studierna inte gäller hela kursen, till exempel en delkurs, eller då arbetsområdet består av delar från flera kurser, är det viktigt att läraren identifierar vilka delar av kunskapskraven från de berörda kurserna som ingår i bedömningen.

Planera för återkoppling (punkten 3)

För att läraren ska kunna följa och stödja elevens kunskapsutveckling behöver bedömningen vara en integrerad del i undervisningen. Då kan den enskilda eleven fortlöpande få återkoppling på vad hon eller han hittills har utvecklat och behöver utveckla för att nå kunskapskraven. Ett sådant arbetssätt kan även ge läraren återkoppling på hur den egna undervisningen fungerar och vad hon eller han behöver ändra eller utveckla för att nå bättre resultat. Läraren behöver därför med jämna mellanrum se tillbaka, sammanfatta och synliggöra elevernas lärande.¹⁶ Den fortlöpande

16. Wiliam (2010).

återkopplingen kan även utgöra ett naturligt tillfälle att se över och revidera den individuella studieplanen.

Elevens inflytande i planeringen (punkterna 4 och 5)

Det är av flera skäl viktigt att läraren samverkar med eleven i planeringen. Vid planeringen av undervisningen möter lärarens erfarenhet och kompetens elevens behov, förutsättningar och intressen. Det är viktigt att läraren i sin planering av undervisningen utgår från elevens behov och förutsättningar samt utifrån den individuella studieplanen.

Att eleven är delaktig i planeringen av undervisningen skapar möjlighet för eleven att aktivt utöva inflytande över sin utbildning, vilket betonas i läroplanen.¹⁷ Läraren kan genom att föra en dialog med eleven säkerställa att eleven har en god bild av vad den ska kunna när arbetsområdet är genomfört.

Att eleven ska ges möjlighet att ta ansvar för sitt lärande och studieresultat anges i läroplanen.¹⁸ När läraren planerar tillsammans med eleven möjliggörs elevens delaktighet och förståelse för planeringen och bedömningen. I samband med planering av kunskapsbedömning verkar läraren för att elevens arbetsbelastning, så långt det är möjligt, anpassas efter elevens behov och förutsättningar. Om eleven har flera olika lärare, studerar inom olika skolformer eller hos olika utbildningsanordnare kan samverkan underlätta för eleven. Eleven kan också behöva stöd för att planera sina studier.

Kurser, delkurser, betygssättning och betygskatalog (punkten 6)

För att det ska vara tydligt för eleven, lärare och övriga berörda när en kurs eller delkurs är avslutad behövs en tydlig planering för kurserna. Betyg i en kurs, delkurs eller gymnasiearbete ska sättas i anslutning till att kursen avslutas eller när gymnasiearbetet är genomfört.

Rektorn ansvarar för att rutinerna för hur betygssättning sker och hur betygskatalog förs är tydliga och väl kända för lärare och övriga berörda.¹⁹

17. Avsnitt 1 Läroplanen för vuxenutbildningen.

18. Avsnitt 1 Läroplanen för vuxenutbildningen.

19. 4 kap. förordningen om vuxenutbildning. Se även Skolverkets föreskrifter (SKOLF5 2012:8) om betygskatalog för vuxenutbildningen.

Arbetsplatsförlagt lärande (APL) (punkten 7)

Enligt förordningen om vuxenutbildning kan arbetsplatsförlagt lärande förekomma inom samtliga skolformer inom vuxenutbildningen.²⁰ Det är viktigt att det finns rutiner som tydliggör hur informationsutbytet mellan arbetsplatsen och skolenheten är tänkt att ske. Det ska vara tydligt för alla berörda vilka kurser/delar av kurser som förläggs till arbetsplatsen.Handledaren för en elev under APL måste vara väl informerad om vilka mål eleven ska arbeta mot. Det är läraren som utifrån kunskapskraven bedömer och betygsätter de kunskaper eleven förvärvat men läraren behöver få relevant information från handledaren för bedömning och betygsättning utifrån kursens mål och kunskapskrav. Det gäller även i det fall eleven begär att få ett intyg. Rektorn behöver möjliggöra för läraren att ha kontakt med eleven och handledaren under APL.

20. 2 kap. 26 § förordningen om vuxenutbildning.

3. Undervisa och bedöma

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om att undervisa och bedöma utgår från bestämmelser i skollagen och läroplanen.²¹

ALLMÄNNA RÅD

LÄRARE BÖR

1. fortlöpande ta tillvara och använda elevens tidigare förvärvade kunskaper och kompetenser för att anpassa undervisningen till elevens förutsättningar och behov,
2. fortlöpande analysera de kunskaper som eleven visar för att kunna göra helhetsbedömningar av kunskaperna och jämföra dessa med kunskapskraven,
3. fortlöpande ge varje elev konstruktiv återkoppling på hennes eller hans kunskapsutveckling och tydliggöra vad som behöver utvecklas vidare,
4. använda sig av ändamålsenliga och varierade bedömningsformer,
5. se till att undervisningen ger eleven möjlighet att lära sig att bedöma sina studieresultat och sina utvecklingsbehov, samt
6. tillsammans med andra lärare regelbundet analysera och diskutera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven.

REKTORN BÖR

7. skapa förutsättningar för lärarnas arbete med likvärdig bedömning och betygssättning.

HUVUDMANNEN BÖR

8. se till att skolenheten fortlöpande arbetar för att bedömningen och betygssättningen ska vara likvärdig med andra skolenheter.

21. 1 kap. 9 §, 2 kap. 34 §, 3 kap. 14 § och 4 kap. 3 § skollagen (2010:800) och avsnitt 2.3 och 2.4 förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen. Samtliga bestämmelser finns i sin helhet i bilagorna.

KOMMENTARER

Fortlöpande analysera elevens kunskaper och ge återkoppling (punkterna 1 och 2)

Elever ska enligt skollagen ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.²² Utbildning för vuxna ska vara flexibel och anpassas efter individens behov och förutsättningar. Under pågående undervisning kan elevens tidigare förvärvade kunskaper och kompetenser synliggöras, vilket ger läraren möjlighet att anpassa undervisningen utifrån elevens behov och förutsättningar.

Ur ett bedömningsperspektiv är det viktigt att lärarna fortlöpande analyserar elevens kunskapsutveckling under hela kursen eller delkursen och inte enbart vid något enstaka tillfälle. Eleven ska känna till när och hur läraren tänker följa upp hans eller hennes kunskaper och vad som fokuseras vid olika tillfällen. Likaså bör eleven uppmärksammas på att bedömningarna ända fram till att betyg sätts är till för att stödja hans eller hennes kunskapsutveckling.

Genom att uppmärksamma styrkor och svagheter och ge återkoppling och vägledning kring vad eleven behöver utveckla vidare och hur han eller hon når uppställda mål skapas goda förutsättningar för elevens kunskapsutveckling.²³ Ett sådant arbetssätt kan även ge läraren återkoppling på hur den egna undervisningen fungerar och vara ett underlag för vad läraren behöver förändra eller utveckla för att nå bättre resultat.

Bedömningsformer och bedömningstillfällen (punkterna 4 och 5)

Enligt läroplanen ska läraren allsidigt utvärdera elevens kunskaper.²⁴ Det innebär att läraren behöver ge eleven möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. När läraren analyserar elevens kunskaper måste hon eller han använda sig av olika underlag som tillsammans ger en bred och nyanserad bild av kunskaperna.

Att eleven förstår vad som bedöms, när det bedöms och hur bedömning går till är nödvändigt för att hon eller han ska kunna ta ansvar för sin kunskapsinhämtning. Självbedömning och kam-

22. 3 kap. 3 § skollagen.

23. Se vidare om kunskapsbedömning i *Kunskapsbedömning i skolan* (Skolverket 2011).

24. Avsnitt 2.3 Läroplanen för vuxenutbildningen.

ratbedömning är exempel på arbetssätt som kan utveckla förståelse av bedömning och betygssättning.²⁵

*Analysera och diskutera olika elevprestationer
(punkterna 6, 7 och 8)*

Det är viktigt att elevens kunskaper bedöms på ett likvärdigt sätt oavsett på vilken plats och i vilken studietakt eller studieform utbildningen genomförs. Lärare behöver därför regelbundet diskutera och analysera hur de bedömer elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Det kan till exempel ske genom att lärare tar del av andra lärares erfarenheter, forskning och beprövad erfarenhet samt gemensamt diskuterar en variation av elevarbeten som representerar de olika betygsstegen. Sådana diskussioner och analyser bidrar till att läraren utvecklar sin bedömarförmåga och förtroget med kunskapskraven vilket främjar en likvärdig och rättvis bedömning av elevens kunskaper.

Likvärdighet inom bedömning och betygssättning förutsätter att lärare samarbetar och diskuterar med varandra. Rektorn har då inom ramen för sitt ansvar för betygssättningen och kompetensutvecklingen ett särskilt ansvar för att organisera verksamheten så att lärare har tid och möjlighet att diskutera bedömning och betygssättning med varandra. I ansvaret ligger också att vid behov genomföra kompetenshöjande insatser inom området.

Till huvudmannens ansvar hör att möjliggöra för rektorer och lärare att arbeta för att betygssättningen ska vara så likvärdig som möjlig över landet. För att det ska ske behöver det finnas möjligheter att diskutera bedömning och betygssättning inte bara inom den egna skolenheten utan även i ett vidare perspektiv mellan olika skolenheter. Samarbetet med andra skolenheter kommer då att ha mycket olika förutsättningar beroende på huvudman och ort. Huvudmannens insats blir här särskilt viktig för att skolenheten ska få utveckla ett vidare perspektiv på bedömning och betygssättning. Sådana insatser kan bestå i upprättande av nätverk, tekniska lösningar för kommunikation och möjligheter till samråd mellan skolenheter och/eller huvudmän.

25. Se vidare om kunskapsbedömning i *Kunskapsbedömning i skolan* (Skolverket 2011).

4. Dokumentera och informera

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om att dokumentera och informera utgår från bestämmelser i skollagen, förordningen om vuxenutbildning och läroplanen.²⁶

ALLMÄNNA RÅD

LÄRARE BÖR

1. dokumentera sin planering så att den ger ett stöd för att följa upp och utvärdera undervisning och elevens kunskapsutveckling, samt
2. använda sig av effektiva rutiner och former för dokumentation som väl återspeglar elevens kunskaper och som ger en grund för kommunikation av bedömning och betygssättning med eleven och i förekommande fall elevens vårdnadshavare.

REKTORN BÖR

3. skapa förutsättningar för och stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva rutiner och former för dokumentation.

KOMMENTARER

Dokumentera planeringar (punkten 1)

Läraren behöver dokumentera sin planering som stöd för såväl genomförande som uppföljning av valideringen och undervisningen. Planeringen är också ett stöd för uppföljningen av elevens kunskaper och lärande. Det är viktigt att planeringen är känd för eleven.

Dokumentera elevens kunskaper (punkterna 2 och 3)

För att kunna stödja elevens fortsatta kunskapsutveckling och lärande och för att kunna redovisa skälen för ett betyg är det viktigt att läraren dokumenterar elevens kunskaper på ett sakligt och tydligt sätt.²⁷ Underlaget kan till exempel utgöras av minnesanteck-

26. 3 kap. 14, 15 och 17 §§ skollagen (2010:800), 2 kap. 16 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning samt avsnitt 2.3 och 2.4 förordningen (SKOLFES 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen. Samtliga bestämmelser finns i sin helhet i bilagorna.

27. Dokumentation efter validering, se avsnitt 1.

ningar och exempel på elevens prestationer.²⁸ För att säkerställa att kunskap om elevens kunskaper och att hans eller hennes utbildning inte går förlorad vid till exempel sjukdomsfall, lärarbyten eller när eleven deltar i utbildning hos flera utbildningsanordnare behöver rektorn ha rutiner även för hur dokumentationen ska hanteras och hur den ska förvaras. Dokumentationen behöver vara utformad så att även andra lärare kan ta del av och förstå den. Det är även viktigt att dokumentationen inte innehåller onödiga integritetskänsliga uppgifter. Inför betygssättningen bör eleverna ha en god uppfattning om vilket betyg läraren kommer att sätta.

Offentlighetsprincipen inom skolväsendet (punkten 3)

I kommunala och statliga verksamheter gäller offentlighetsprincipen. Offentlighetsprincipen innebär bland annat att alla har rätt att ta del av offentliga uppgifter i allmänna handlingar. Uppgifter i allmänna handlingar är offentliga om det inte finns någon bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som skyddar uppgiften. Vid utlämning av allmänna handlingar måste alltid en bedömning göras av vilka uppgifter som är offentliga och vilka uppgifter som inte kan lämnas ut på grund av en sekretessbestämmelse.

28. Se vidare om kunskapsbedömning i *Kunskapsbedömning i skolan* (Skolverket 2011).

5. Betygssättning och intyg

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om betygssättning och intyg att utgår från bestämmelser i skollagen, förordningen om vuxenutbildning och läroplanen.²⁹

ALLMÄNNA RÅD

LÄRARE BÖR

1. vid betygssättningen göra en helhetsbedömning av de kunskaper eleven har visat vid avslutad kurs, delkurs eller efter prövning och jämföra dessa med kunskapskraven,
2. vid bedömningen av om eleven ska få betygen D respektive B utgå från ämnes- eller kursplanens syfte och kursens eller delkursens centrala innehåll för att identifiera och analysera vilka delar av det överliggande kunskapskravet som elevens kunskaper motsvarar,
3. analysera likvärdigheten i den egna betygssättningen,
4. i de kurser där det finns nationella slutprov eller kursprov som stöd för bedömningen av elevens kunskaper, jämföra resultaten från dessa med den egna dokumentationen och analysera skillnader och likheter i resultaten,
5. samråda med rektorn och andra berörda lärare inför beslut om att, vid särskilda skäl, bortse från enstaka kunskapskrav eller delar av ett kunskapskrav för en elev, samt
6. i de fall eleven ska ha intyg ge en beskrivande information om vilka kunskaper den enskilde har.

REKTORN BÖR

7. försäkra sig om att det finns väl kända rutiner för utfärdande av betyg och intyg.

HUVUDMANNEN BÖR

8. se till att det finns rutiner som är tillgängliga och kända i verksamheterna, för information om elevens möjlighet att få ett intyg.

29. 1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 20 kap. 28, 34 och 35 §§, 21 kap. 18, 20 a, 23 och 24 §§ och 22 kap. 22, 28 och 29 §§ skollagen (2010:800), 4 kap. 6, 7, 9–11 och 25 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning och avsnitt 2.3 förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen. Samtliga bestämmelser finns i sin helhet i bilagorna.

KOMMENTARER

Betygsättning (punkterna 1 och 2)

Enligt läroplanen ska läraren inför betygsättningen allsidigt utvärdera varje elevs kunskaper utifrån de nationella kunskapskrav som finns för varje kurs³⁰. I förekommande fall behöver läraren även få relevant information från handledaren för en elev på APL. Kunskapskraven har en tydlig koppling till målen i ämnets eller kursens syfte³¹ och anger med vilken kvalitet eleven ska visa sitt kunnande i förhållande till målen. Det betyg som sätts ska spegla den kvalitet eleven har på sitt kunnande vid avslutad kurs, delkurs eller prövning. Det finns därför skäl att noga överväga vilken roll bedömningar gjorda tidigt under kursen ska ha. Eleven kan under kursens gång ha förvärvat de kunskaper hon eller han inte hade förutsättningar att visa tidigare. Det är viktigt att läraren vid betygsättningen av kursen inte lägger ihop resultaten på alla prov och uppgifter för att få fram en medelprestation.

Eleven ska uppfylla hela kunskapskravet för betygen E, C eller A. Betygen D och B har inte preciserade kunskapskrav. Dessa betygssteg grundar sig på vad som anges i kunskapskraven för betygen över och under. Grunden för betygen D och B kan se olika ut för olika elever. En elev uppfyller vissa delar av kunskapskravet för det överliggande betyget medan en annan elev uppfyller andra delar. Båda eleverna kan dock bedömas uppfylla det överliggande betyget till övervägande del.

Eftersom ”till övervägande del” är en bedömning som kan se olika ut från elev till elev kan dessa kunskapskrav inte preciseras vare sig på nationell eller på lokal nivå. Vid bedömningen av ”till övervägande del” gör läraren en helhetsbedömning av de kunskaper eleven visar jämfört med överliggande kunskapskrav. I jämförelsen identifierar läraren vilka delar av kunskapskravet som eleven uppfyller och bedömer med stöd i ämnesplanens eller kursplanens syfte och kursens centrala innehåll om elevens kunskaper sammantaget uppfyller kravet ”till övervägande del”.³² Centralt innehåll finns dock inte inom utbildning i svenska för invandrare. Kursplanen för utbildning i svenska för invandrare är uppbyggd på ett annat sätt med utbildningens syfte, mål och karaktär samt

30. Avsnitt 2.3 läroplan för vuxenutbildningen.

31. För utbildning i svenska för invandrare avses i detta sammanhang utbildningens syfte, mål och karaktär.

32. Se vidare i *Betygsskalan och betygen B och D – en handledning*. Skolverket (2012).

inledande meningar till kunskapskraven som läraren kan utgå ifrån i bedömningen.

Prövning (punkten 1)

De bestämmelser som gäller för betygssättning gäller även vid prövning. För att genomgå prövning behöver en person inte vara antagen som elev vid vuxenutbildningen. En prövning görs utifrån de nationellt fastställda kunskapskraven. Det innebär till exempel att läraren vid betygssättningen ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

Vid en prövning ska således alla betygssteg vara aktuella, det vill säga eleven ska kunna nå betygen A–F vid en prövning. Det finns inte någon begränsning av hur många gånger eleven kan genomgå prövning i samma kurs. I likhet med bedömning i samband med undervisning bör varierande bedömningsformer användas vid prövning. Det finns med andra ord inget som hindrar läraren från att vara flexibel i sitt tillvägagångssätt. Eleven kan efter prövning begära intyg som komplement till betyget.

Likvärdig bedömning (punkterna 3 och 4)

Att betygssättningen ska vara likvärdig är en viktig rättssäkerhetsaspekt. Likvärdighet i bedömnings-sammanhang handlar om att elevernas kunskaper bedöms med samma måttstock, det vill säga utifrån de nationella kunskapskraven och att alla elever ges goda och likvärdiga förutsättningar att visa sina kunskaper. Betygssättning är myndighetsutövning. Därför är lärarens ansvar stort. Vid betygssättningen analyserar läraren allt hon eller han vet om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven. För att så långt som möjligt säkerställa att bedömningen är likvärdig bör läraren samarbeta med andra lärare. Att diskutera bedömning och betygssättning med andra professionella bidrar till att bedömningen blir mer tillförlitlig och inte låter sig påverkas av till exempel traditioner eller lokal bedömningskultur. Att ha god insikt i vad styrdokumentet anger är i sin tur en förutsättning för detta.

Nationella prov i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och nationella slutprov i utbildning i svenska för invandrare (punkten 4)

Av förordningen om vuxenutbildningen framgår att lärarna inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska använda na-

tionella prov inför betygssättning i svenska kurserna 1 och 3 eller svenska som andraspråk kurserna 1 och 3, engelska kurserna 5 och 6 och matematik kurserna 1–4 och att lärarna även i övrigt bör använda nationella prov. Lärare inom utbildning i svenska för invandrare ska använda nationella slutprov.³³ Ett av syftena med de nationella proven och nationella slutproven är att stödja läraren i en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning. I de kurser där det finns nationella prov och nationella slutprov ska därför provresultaten användas som stöd vid bedömningen och betygssättningen samt komplettera lärarens övriga bedömningsunderlag.

De nationella proven och de nationella slutproven består av delprov. Resultaten på dessa delprov vägs samman till ett provbetyg. Denna sammanvägning följer delvis andra principer än den slutgiltiga betygssättningen av en hel kurs. Dessa prov prövar inte heller alla delar av kunskapskraven eftersom proven då skulle bli för omfattande. Av dessa skäl är det viktigt att lärare har ett ordentligt bedömningsunderlag utöver det som proven ger.

I kurser som har nationella prov eller nationella slutprov finns en möjlighet att i samband med betygssättningen jämföra provresultaten med kursbetygen på grupp- och skolenhetsnivå. Det finns ingen nationellt beslutad relation mellan provresultat och betyg. Systematiska avvikelser på skolenhetsnivå eller mellan skolenheter kan dock vara ett tecken på att det finns behov av att granska betygssättningen inom eller mellan skolenheter.

I kurser som inte har nationellt fastställda prov kan lärare och rektorer lokalt besluta om hur jämförelser mellan individer, grupper och skolenheter ska kunna ske för att grunderna för bedömningen ska vara säkrare. Nationellt utformade bedömningsstöd kan i dessa fall utgöra goda underlag.³⁴

Möjlighet att bortse från enstaka kunskapskrav eller delar av kunskapskraven (punkten 5)

Kunskapskraven är utformade så att de i så liten utsträckning som möjligt ska försvåra för elever med olika typer av funktionsnedsättningar att uppfylla dem. Att helt undvika sådana situationer är dock inte möjligt. Därför finns det en möjlighet för läraren att bortse från enstaka kunskapskrav eller enstaka delar av sådana krav om en elev har en funktionsnedsättning eller liknande personliga

33. 4 kap. 10 § förordningen om vuxenutbildning.

34. Se www.skolverket.se

förhållanden som är ett direkt hinder för att uppfylla någon del av kunskapskraven. Inom särskild utbildning för vuxna gäller dessutom att en utvecklingsstörning endast får beaktas om det finns synnerliga skäl.³⁵ Bestämmelsen gäller för samtliga betygssteg. Funktionsnedsättningen behöver inte vara formellt diagnostiserad men får inte vara av tillfällig natur.³⁶

På grund av att funktionsnedsättningar kan se olika ut går det inte att exakt definiera i vilka fall bestämmelsen är lämplig att använda eller vad enstaka delar av kunskapskraven innebär. Detta är något som måste diskuteras och avgöras lokalt beroende på individens situation. Det bör dock understrykas att det i lagtexten anges tydligt att bestämmelsen avser bedömningen och inte undervisningen. Innan läraren fattar beslut om att bortse från enstaka kunskapskrav eller enstaka delar av sådana krav bör man noggrant följa upp varför inte eleven haft möjlighet att uppfylla kraven. Rektorn har ett särskilt ansvar för att se till att eleven erbjuds så goda möjligheter till utveckling och lärande som möjligt. Syftet med bestämmelsen är att skapa lika förutsättningar för elever som annars inte haft någon möjlighet att nå ett visst betyg.

Intyg (punkterna 6 och 8)

Individuella kurser och orienteringskurser ska endast dokumenteras med intyg och inte med betyg. Efter genomgången kurs i särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå motsvarande träningsskolan, ska intyg utfärdas och betyg inte sättas.

Betyg används företrädesvis vid antagning till vidare studier. Eleven kan dock i vissa fall ha mer nytta av ett intyg än av ett betyg från en kurs, till exempel i kommunikation med arbetsmarknadens företrädare exempelvis arbetsgivare och branschföreträdare. För en vuxen kan det vara mer relevant att på annat sätt kunna visa vilka kunskaper hon eller han har. Därför är det möjligt att begära ett intyg med beskrivande information om vilka kunskaper den enskilde har. Betyg måste dock alltid sättas på kurser där betyg ska sättas även om eleven endast vill ha ett intyg.

Huvudmannen ansvarar enligt skollagen för att eleven får information om möjligheten att få ett intyg.³⁷ Rutinerna för informationen behöver vara väl kända inom verksamheten.

35. 21 kap. 20 a § skollagen.

36. Se prop.2009/10:165, *Den nya skollagen*, del 2, s. 735.

37. 20 kap. 34 §, 21 kap. 23 § och 22 kap. 28 § skollagen.

6. Följa upp

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om att följa upp utgår från bestämmelser i skollagen och läroplanen.³⁸

ALLMÄNNA RÅD

REKTORN BÖR TILLSAMMANS MED LÄRARNA SYSTEMATISKT OCH KONTINUERLIGT

1. följa upp skolenhetens former för bedömning och utvärdering av elevernas kunskaper,
2. följa upp att de rutiner och former för dokumentation som används är effektiva och ändamålsenliga, samt
3. följa upp resultat och betygssättning på skolenheten så att ändamålsenliga insatser kan sättas in för att betygssättningen ska vara likvärdig.

HUVUDMANNEN BÖR

4. synliggöra måluppfyllelsen genom att analysera resultaten från skolenheterna, samt
5. se till att ändamålsenliga insatser sätts in så att bedömning och betygssättning blir likvärdig.

KOMMENTARER

*Följa upp former för bedömning och dokumentation
(punkterna 1 och 2)*

Som pedagogisk ledare har rektorn en central roll att följa och stödja lärarnas arbete med att följa upp undervisningen och de former som används för bedömning och dokumentation.

Lärare behöver kontinuerligt följa upp sitt arbete med kunskapsbedömningar, såväl under som efter ett arbetsområde eller en arbetsprocess. Elevernas synpunkter utgör här en viktig del. Uppföljning är viktig för att kunna avgöra om planeringen och

38. 1 kap. 9 § och 4 kap. 3 och 4 §§ skollagen (2010:800) och avsnitt 2.4 förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen. Samtliga bestämmelser finns i sin helhet i bilagorna.

bedömningstillfällena fungerat eller om något behöver ändras eller utvecklas vidare.

Läraren behöver även följa upp de former för bedömning och dokumentation som används för att avgöra om de är ändamålsenliga och effektiva. Som ett led i att skapa gemensamma former och rutiner för bedömning och dokumentation av elevernas kunskaper är det betydelsefullt att lärare inom olika ämnen tillsammans utvärderar och utvecklar de former som används på skolenheten.

Underlag för det systematiska kvalitetsarbetet³⁹ (punkten 2)

Rektorn har också ett särskilt ansvar för att bedömningen och betygssättningen följer skollagen och andra författningar samt är likvärdig inom skolenheten. Likvärdighet i bedömningssammanhang handlar om att elevernas kunskaper bedöms utifrån de nationella kunskapskraven och att alla elever ges goda och likvärdiga förutsättningar att visa sina kunskaper. Rektorn har en viktig funktion i det systematiska kvalitetsarbetet genom att tillsammans med lärarna analysera intygen och betygen och i förekommande fall hur de förhåller sig till resultaten på de nationella proven eller slutproven.

Ändamålsenliga insatser (punkten 3)

Rektorn behöver följa kunskapsresultaten på skolenheten för att tidigt uppmärksamma om till exempel skolenhetens organisation behöver förändras eller om förändring av undervisningen behövs för att öka måluppfyllelsen och likvärdigheten inom skolenheten och mellan skolenheter. Rektorn behöver se till att kompetensutveckling i bedömning och betygssättning ges till lärare vid behov och att området diskuteras fortlöpande bland lärarna inom skolenheten och tillsammans med andra skolenheter.

Underlag för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete⁴⁰ (punkten 4)

Skolenhetens kvalitetsarbete utgör underlag för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete. Enligt skollagen ska huvudmannen systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Resultat i form av intyg och betyg utgör ett under-

39. Se vidare i Skolverkets *Allmänna råd med kommentarer om systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet*.

40. Se vidare i Skolverkets *Allmänna råd med kommentarer om systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet*.

lag för huvudmannen i arbetet med att utveckla verksamheterna inom ansvarsområdet. En noggrann uppföljning kan ge möjlighet att jämföra olika skolenheters resultat och upptäcka utvecklingsområden.

Analys och insatsarbete (punkten 5)

Huvudmannen har det yttersta ansvaret för en likvärdig bedömning och betygssättning och kan efter analysen av intyg och betyg sätta in åtgärder där det behövs för att säkerställa att bedömning och betygssättning blir likvärdig inom hela ansvarsområdet.

39. 20 kap. 10 och 17 §§, 21 kap. 10 och 14 §§, 22 kap. 12 § skollagen.

40. 29 kap. 9 § skollagen.

41. Prop. 2009/10:165.

Referenser

Lagar

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Skollagen (2010:800)

Förordningar

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

Förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildning

Förordning (SKOLFS 2009:2) om kursplan för utbildning i svenska för invandrare

Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program

Förordning (SKOLFS 2010:261) om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena

Förarbeten

Proposition 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet

Skolverkets föreskrifter och allmänna råd

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011 -) om ämnesplaner i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:18) om kursplaner för kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:19) om kursplaner för särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2013 -) om ämnesplaner för gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:8) om betygskatalog för vuxenutbildningen

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet

Publikationer

Betygsskalan och betygen B och D – en handledning. (Skolverket 2012)

Individuell studieplan inom vuxenutbildningen. (Skolverket 2013)

Kunskapsbedömning i skolan (Skolverket 2011)

Mer om... Förskolechefen och rektorn (Skolverket, reviderad 2013)

Validering inom vuxenutbildningen (Skolverket 2013)

William, Dylan (2010) An integrative summary of the research literature and implications for a new theory of formative assessment I H.A. Andrade&G.J. Cizek (Eds.) Handbook of formative assessment. New York & London: Routledge.

Webbplatser

Centrala studiestödsnämnden CSN www.csn.se

Skolverket www.skolverket.se

Bilaga 1: Aktuella bestämmelser om betyg och bedömning i vuxenutbildningen

Skollagen: kapitel 3

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OM BETYG

Skolformer där betyg ges

13 § I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av denna lag eller annan författning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. Lag (2010:2022).

Rektorns ansvar

14 § Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med denna lag och andra författningar.

Information om grunderna för betygssättningen

15 § Eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

Beslut om betyg

16 § Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare

som saknar legitimation och är anställda utan tidsbegränsning för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket. Lag (2012:493).

Information om skälen för betyget

17 § Den som har beslutat betyget ska på begäran upplysa eleven och elevens vårdnadshavare om skälen för betyget.

Utfärdande av betyg

18 § Betyg ska utfärdas skriftligt.

Rättelse av skrivfel och liknande förbiseende

19 § Ett betyg som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende får rättas av rektorn. Innan rättelse görs ska rektorn ge eleven och elevens vårdnadshavare tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövt. Vid rättelse ska ett nytt skriftligt betyg utfärdas och den oriktiga betygshandlingen om möjligt förstöras.

Ändring av uppenbart oriktiga betyg

20 § Finner den eller de som har fattat ett beslut om betyg att beslutet är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska denne eller dessa ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt. En sådan ändring får inte innebära att betyget sänks.

Ändring enligt första stycket ska göras av rektorn om

1. den som har fattat det ursprungliga beslutet inte längre är anställd av huvudmannen eller är förhindrad på grund av något annat liknande skäl,
2. det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och någon eller några av dem inte längre är anställda av huvudmannen eller är förhindrade på grund av något annat liknande skäl, eller
3. det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och dessa inte kan enas.

Prövning för betyg

21 § För den som vill genomgå prövning för betyg finns särskilda bestämmelser i denna lag.

Regeringen får trots bestämmelser i denna lag om avgiftsfrihet meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå prövning för betyg att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

Skollagen: kapitel 20

Kommunal vuxenutbildning

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

24 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 13–21 §§.

Betygssättning

25 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och efter genomfört gymnasiearbete.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning och om gymnasiearbetet i övrigt. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

26 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D och E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

27 § Betyg på kurser i utbildning på grundläggande nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner. Betyg på kurser i utbildning på gymnasial nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i ämnesplaner.

Kunskapskrav ska finnas för varje kurs där betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav. Lag (2012:109).

28 § Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana krav. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur

och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas. Lag (2012:109).

29 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

Prövning

30 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att genomgå prövning i alla kurser som det sätts betyg på och i gymnasiearbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller gymnasiearbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett gymnasiearbete, om eleven har fått minst betyget E på kursen eller gymnasiearbetet. Prövning får göras bara hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller gymnasiearbete, utbildning inom det kunskapsområde som gymnasiearbetet avser.

Med prövning i en kurs avses en bedömning av kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner eller ämnesplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning. Lag (2012:109).

31 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Validering

32 § En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

33 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skrift-

ligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

34 § Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

35 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Skollagen: kapitel 21

Särskild utbildning för vuxna

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

17 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 13–21 §§.

Betygssättning

18 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs, dock inte på kurser som motsvarar träningskolan inom grundsärskolan. Betyg ska även sättas efter genomfört gymnasiesärskolearbete.

Inom den del av särskild utbildning för vuxna som motsvarar träningskolan ska, i stället för betyg, ett intyg om att eleven har deltagit i kursen utfärdas efter avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning och om gymnasiesärskolearbetet i övrigt. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser. Lag (2012:109).

19 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. För den elev som inte uppnår betyget E utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

20 § Betyg på kurser i utbildning på grundläggande nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner. Betyg på kurser i utbildning på gymnasial nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i ämnesplaner.

Kunskapskrav ska finnas för varje kurs där betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav. Lag (2012:109).

20 a § Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana krav. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. En utvecklingsstörning får dock bara beaktas om det finns synnerliga skäl. De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas. Lag (2012:109).

20 b § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen. Lag (2012:109).

Validering

21 § En elev i särskild utbildning för vuxna kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

22 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

23 § Den som genomgått en kurs i särskild utbildning för vuxna och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I 18 § andra stycket och 19 § finns bestämmelser om att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

24 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter

Skollagen: kapitel 22

Utbildning i svenska för invandrare

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

18 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 13–21 §§.

Betygssättning

19 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om betygssättning.

20 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

21 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner.

Kunskapskrav ska finnas för varje kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav. Lag (2012:109).

22 § Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana krav. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas. Lag (2012:109).

23 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

Prövning

24 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från utbildning i svenska för invandrare ska ha möjlighet att genomgå prövning. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen.

Prövning får göras bara hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen.

Med prövning avses en bedömning av kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning. Lag (2012:109).

25 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Validering

26 § En elev i utbildning i svenska för invandrare kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

27 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

28 § Den som genomgått en kurs i utbildning i svenska för invandrare och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning.

29 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Förordning om vuxenutbildning: kapitel 4

Betyg, gymnasieexamen och prövning

Beslut om betyg

1 § I 2–5 §§ finns kompletterande bestämmelser till 3 kap. 16 § skollagen (2010:800) om vem som ska besluta om betyg.

2 § Om fler än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas och bara någon eller några av dessa är legitimerade, ska betyget beslutas av den eller de legitimerade lärarna.

3 § Om ett betyg är beroende av två eller flera legitimerade lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av

rektorn. Om en eller flera av dessa lärare inte är behöriga, ska vid oenighet betyg beslutas av den eller de lärare som är behöriga att undervisa i det ämne som betyget avser. Om ingen av lärarna är behörig att undervisa i ämnet eller om två eller flera av lärarna är behöriga och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

4 § Bestämmelserna i 3 kap. 16 § andra stycket skollagen (2010:800) samt 2 och 3 §§ i detta kapitel gäller inte för lärare som saknar legitimation och är anställda utan tidsbegränsning för att bedriva undervisning

1. i modersmål,
2. i ett yrkesinriktat ämne (yrkesämne) i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller
3. på en orienteringskurs eller en individuell kurs i kommunal vuxenutbildning.

Första stycket gäller bara i de fall läraren bedriver sådan undervisning som avses i samma stycke 1, 2 eller 3. Förordning (2012:500).

5 § Om fler än en lärare bedriver sådan undervisning som avses i 4 § vid den tidpunkt när betyg ska sättas och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

Betyg

6 § Betyg ska sättas på varje avslutad delkurs inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna som inte motsvarar träningsskolan.

För en elev som har fått betyg på samtliga delkurser av en kurs ska ett sammanfattande betyg sättas på kursen i dess helhet.

7 § Betyg ska inte sättas på orienteringskurser och individuella kurser.

8 § Som betyg på gymnasiearbetet ska någon av beteckningarna E eller F användas. Om en elev har nått målen för gymnasiearbetet i examensmålen, ska betyget E användas. I annat fall ska betyget F användas.

Betyg på gymnasiearbetet ska beslutas av läraren efter att en

medbedömare, som har erfarenhet av det kunskaps- eller yrkesområde som gymnasiearbetet avser, har yttrat sig.

När gymnasiearbetet helt eller delvis har genomförts som arbetsplatsförlagt lärande ska handledaren vara medbedömare.

Som betyg på gymnasiesärskolearbetet ska beteckningen E användas om eleven har nått målen för gymnasiesärskolearbetet i programmålen. Förordning (2013:360).

9 § Kunskapskrav ska finnas för betygen A–E.

Kunskapskraven för betygen A, C och E ska precisera vilka kunskaper som krävs för respektive betyg. Kunskapskravet för betyget D innebär att kraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda. Kravet för betyget B innebär att även kraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda. Förordning (2012:746).

10 § Lärarna ska inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå använda nationella prov inför betygssättningen i

1. svenska kurserna 1 och 3 eller svenska som andraspråk kurserna 1 och 3,
2. engelska kurserna 5 och 6, och
3. matematik kurserna 1–4.

Utöver de nationella prov som ska användas inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå bör lärarna även i övrigt använda nationella prov för att bedömningsgrunderna ska bli så enhetliga som möjligt över landet.

Lärarna ska inom utbildning i svenska för invandrare använda nationella slutprov.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om nationella prov och slutprov. Skolverket beslutar också om utformningen av proven. Förordning (2013:700).

Betygskatalog

11 § Beslut om betyg ska dokumenteras i en betygskatalog. Detsamma gäller uppgifterna i sådana intyg som avses i 20–22 kap. skollagen (2010:800) samt i denna förordning. Med beslut om betyg avses beslut att

1. sätta betyg efter varje avslutad kurs och delkurs, på gymnasiearbetet eller gymnasiesärskolearbetet eller efter prövning, och

2. inte sätta betyg enligt 20 kap. 29 §, 21 kap. 20 b § eller 22 kap. 23 § skollagen.

Beslut enligt första stycket 2 markeras i betygs katalogen med ett horisontellt streck.

Beslut om betyg och intyg ska genast kunna sammanställas för varje enskild elev. Rektorn ansvarar för att betygs katalogen förs. Förordning (2013:360).

12 § Den som har slutfört kurser inom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare ska kunna få ett utdrag ur betygs katalogen som visar vilka kurser eller delkurser som personen har slutfört inom utbildningen och vilka betyg som personen har fått på de olika kurserna. Den som vill ha ett utdrag får själv bestämma vilka kurser eller delkurser som ska ingå i utdraget.

Det som sägs i första stycket om kurser gäller också för gymnasiearbete inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och för gymnasiesärskolearbete inom särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Förordning (2013:360).

Slutbetyg

13 § Den som har fått lägst betyget E i svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och samhällskunskap i kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå eller särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå ska få slutbetyg från sådan utbildning.

Den som har fler betyg från kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå eller särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå än som avses i första stycket får själv bestämma vilka övriga betyg som ska ingå i slutbetyget. I slutbetyget får dock inte betyg på en delkurs ingå, om eleven har fått ett sammanfattande betyg på kursen i dess helhet. För den som har flera betyg från samma kurs eller betyg från jämförbara, alternativa eller överlappande kurser ska det högre betyget tas in i slutbetyget.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som är jämförbara eller alternativa eller som överlappar varandra.

I slutbetyg från kommunal vuxenutbildning får betyg tas in från sådan utbildning och motsvarande utbildning enligt 5 eller 6 kap. I slutbetyg från särskild utbildning för vuxna får betyg tas in från sådan utbildning och motsvarande utbildning enligt 5 eller 6 kap.

Gymnasieexamen

14 § Gymnasieexamen i form av yrkesexamen inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska utfärdas för den som har betyg på utbildning som omfattar 2 400 gymnasiepoäng, varav godkända betyg i 2 250 gymnasiepoäng som innefattar betyg på

1. svenska eller svenska som andraspråk kursen 1,
2. engelska kursen 5,
3. matematik kursen 1 a, och
4. gymnasiearbetet.

En sådan gymnasieexamen som avses i första stycket ska även innefatta betyg

1. på en eller flera kurser i historia, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap med sammanlagt 50 gymnasiepoäng i varje ämne, och
2. som till övervägande del är satta på kurser som får ingå i ett och samma nationella yrkesprogram i gymnasieskolan med sammanlagt högst 1 800 gymnasiepoäng.

15 § Gymnasieexamen i form av högskoleförberedande examen inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska utfärdas för den som har betyg på utbildning som omfattar 2 400 gymnasiepoäng, varav godkända betyg i 2 250 gymnasiepoäng som innefattar betyg på

1. svenska eller svenska som andraspråk kurserna 1, 2 och 3,
2. engelska kurserna 5 och 6,
3. matematik kursen 1 b eller 1 c, och
4. gymnasiearbetet.

En sådan gymnasieexamen som avses i första stycket ska även, utöver det som framgår av första stycket 1–4, innefatta betyg på en eller flera kurser i historia, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap samt i förekommande fall matematik i den omfattning som framgår av bilaga 3 till skollagen (2010:800) när det gäller det högskoleförberedande program i gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar. Betyg på kurser i naturkunskap får ersättas med betyg på kurser i biologi, fysik och kemi. Övriga betyg som

ingår i en sådan examen ska till övervägande del vara satta på andra kurser som får ingå i ett och samma nationella högskoleförberedande program i gymnasieskolan. Förordning (2012:107).

16 § Om eleven tidigare har fått godkänt betyg på en inledande kurs i matematik, får rektorn besluta att detta betyg ska ersätta ett sådant betyg som avses i 14 § första stycket 3 eller 15 § första stycket 3.

17 § Kurser i teckenspråk som utgör gymnasiegemensamt ämne i gymnasieskolan får ersätta en eller flera sådana kurser som avses i 14 och 15 §§ för döva eller hörselskadade elever med undantag av kurser i svenska.

Kurser i svenska för döva respektive engelska för döva får ersätta kurser i svenska eller svenska som andraspråk respektive engelska enligt 14 eller 15 § för döva elever.

Beslut enligt första och andra styckena fattas av rektorn.

18 § I gymnasieexamen får betyg tas in från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och motsvarande utbildning enligt 5 eller 6 kap. samt från gymnasieskolan eller motsvarande på gymnasiearbete och på de kurser som får finnas i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.

I gymnasieexamen får dock inte betyg på en delkurs ingå.

19 § För den som tidigare har fått en gymnasieexamen får en sådan yrkesexamen som avses i detta kapitel med samma innehåll som den tidigare examen inte utfärdas.

För den som tidigare har fått en gymnasieexamen får en sådan högskoleförberedande examen som avses i detta kapitel inte utfärdas.

Examensbevis

20 § Examensbevis ska utfärdas för den som har uppfyllt kraven för en examen enligt detta kapitel. Av examensbeviset ska det framgå

1. om beviset avser en yrkesexamen eller högskoleförberedande examen,
2. vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar,

3. om personen har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,
4. vilka kurser som beviset avser, vilka av kurserna som ingår i examen och i förekommande fall vilka som har lästs utöver det som krävs för examen, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg som har satts på varje kurs, och
5. att ett godkänt gymnasiearbete har genomförts och vad det har innehållit.

Gymnasiesärskolebevis

20 a § Gymnasiesärskolebevis ska utfärdas för den som har avslutat särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Av gymnasiesärskolebeviset ska det framgå

1. om utbildningen huvudsakligen motsvarar ett fullständigt program i gymnasiesärskolan och vilket program som utbildningen i så fall huvudsakligen motsvarar,
2. vilka kurser som beviset avser, hur många gymnasiesärskolepoäng som varje kurs har omfattat och vilket betyg personen har fått på varje kurs eller om betyg inte har kunnat sättas enligt 21 kap. 20 b § skollagen (2010:800) eller om intyg har utfärdats, och
3. om personen har genomfört ett gymnasiesärskolearbete med betyget E och vad det i så fall har innehållit och, om personen begär det, hur han eller hon har genomfört arbetsuppgifterna inom ramen för gymnasiesärskolearbetet.

Om personen har genomfört arbetsplatsförlagt lärande, ska omfattningen av lärandet också framgå av gymnasiesärskolebeviset. Vidare ska det framgå vilken eller vilka arbetsplatser som lärandet har genomförts på och vilka arbetsuppgifter som personen har utfört där. Om personen begär det, ska beviset även innehålla en bedömning av hur han eller hon har genomfört arbetsuppgifterna inom ramen för det arbetsplatsförlagda lärandet. Förordning (2013:360).

Flera betyg

21 § För den som har flera betyg från samma kurs eller betyg från jämförbara, alternativa eller överlappande kurser ska det högre betyget tas med i examensbeviset eller gymnasiesärskolebeviset.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som är jämförbara eller alternativa eller som överlappar varandra. Förordning (2013:360).

Utfärdande av betygsdokument

22 § Betygsdokument och utdrag ur betygskatalogen ska utfärdas av rektorn.

En anteckning ska göras i betygskatalogen om att slutbetyg, examensbevis eller gymnasiesärskolebevis har utfärdats och om betygets eller bevisets innehåll. Förordning (2013:360).

23 § Om betyg inte har kunnat sättas enligt 20 kap. 29 §, 21 kap. 20 b § eller 22 kap. 23 § skollagen (2010:800), ska detta markeras med ett horisontellt streck i dokumenten enligt detta kapitel. Förordning (2013:360).

Prövning

24 § Betygsättning efter en validering sker inom kommunal vuxenutbildning och utbildning i svenska för invandrare genom prövning.

Bestämmelserna om betygssättning samt utfärdande av betyg och examensbevis i detta kapitel gäller i tillämpliga delar även vid prövning.

Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

Intyg och validering

25 § Den som har genomgått en orienteringskurs eller en individuell kurs ska få ett intyg. Även den som har genomgått en validering ska kunna få ett intyg.

Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Utformning av dokument

26 § Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om utformningen av de dokument som har nämnts i detta kapitel. När det gäller föreskrifter som rör examensbevis ska Skolverket samråda med Universitets- och högskolerådet samt Myndigheten för yrkeshögskolan. Förordning (2012:746).

Läroplan för vuxenutbildningen

2.3 Bedömning och betyg

Betyget uttrycker i vilken utsträckning den enskilda eleven har uppfyllt de nationella kunskapskrav som finns för varje kurs.

Mål

Vuxenutbildningens mål är att varje elev

- tar ansvar för sitt lärande och sina studieresultat, och
- kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven för utbildningen.

Riktlinjer

Läraren ska

- fortlöpande ge varje elev, och i förekommande fall elevens vårdnadshavare, information om studieresultat och utvecklingsbehov i studierna, och
- redovisa för eleverna, och i förekommande fall deras vårdnadshavare, på vilka grunder betygssättningen sker.

Läraren ska vid betygssättningen

- utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs,
- beakta även sådana kunskaper som en elev har tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen, och
- utifrån de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs allsidigt utvärdera varje elevs kunskaper.

Bilaga 2: Övriga aktuella bestämmelser för dessa allmänna råd

Skollagen

KAPITEL 1

Syftet med utbildningen inom skolväsendet

4 § Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

Likvärdig utbildning

9 § Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

KAPITEL 2

Kompetensutveckling

34 § Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

KAPITEL 3

Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskaps-

krav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

KAPITEL 4

SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE

Huvudmannanivå

3 § Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Enhetsnivå

4 § Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet

5 § Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

Dokumentation

6 § Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras.

INFLYTANDE OCH SAMRÅD

Allmänt om barnens och elevernas inflytande

9 § Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas. (...)

KAPITEL 20

KOMMUNAL VUXENUTBILDNING

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

KAPITEL 21

SÄRSKILD UTBILDNING FÖR VUXNA

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

KAPITEL 22

UTBILDNING I SVENSKA FÖR INVANDRARE

Individuella studieplaner

10 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

KAPITEL 23

ENTREPRENAD

Entreprenad

1 § Kommuner, landsting och enskilda huvudmän får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad).

De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel gälla även vid entreprenad.

Förordning om vuxenutbildning

KAPITEL 2

Individuella studieplaner

16 § Rektorn ansvarar för att en individuell studieplan upprättas för varje elev.

I 20 kap. 8 §, 21 kap. 8 § och 22 kap. 10 § skollagen (2010:800) anges att den individuella studieplanen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna. Omfattningen av studierna ska anges i verksamhetspoäng när det gäller kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Om utbildningsmålet för en elev i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå är en gymnasieexamen, ska det i planen anges vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar. Vidare ska i förekommande fall målen för individuella kurser framgå av planen.

Den individuella studieplanen ska utarbetas i samverkan med eleven. Eleven ska i samband med utarbetandet erbjudas studie- och yrkesvägledning. I vägledningen ska det ingå information om möjligheter till fortsatta studier, arbetslivets kompetens- och rekryteringsbehov samt studieekonomiska förutsättningar. Planen ska upprättas i nära anslutning till antagningen och ska vid behov revideras. Förordning (2012:746).

Arbetsplatsförlagt lärande

26 § Med arbetsplatsförlagt lärande avses i denna förordning lärande i en utbildning som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan.

27 § Huvudmannen ansvarar för att skaffa platser för arbetsplatsförlagt lärande och att lärandet uppfyller de krav som ställs på utbildningen. Rektorn beslutar om hela eller delar av kurser ska förläggas till arbetsplatser.

28 § För en elev som deltar i arbetsplatsförlagt lärande ska det utses en handledare på arbetsplatsen. Som handledare får bara den anlitats som har nödvändiga kunskaper och erfarenheter för uppdraget och som även i övrigt bedöms vara lämplig.

Läroplan för vuxenutbildningen

1 § Den läroplan som framgår av bilagan till denna förordning ska gälla för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare samt för motsvarande utbildningar enligt 5 och 6 kap. förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

2 § Om utbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning enligt 5 eller 6 kap. förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning kombineras med utbildning inom någon annan skolform inom skolväsendet, ska den förordning om läroplan som gäller för den andra skolformen tillämpas för hela utbildningen.

Avsnitt 1

1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund

Vuxenutbildningens uppdrag

Vuxenutbildningen ska förmedla kunskaper och stödja eleverna så att de kan arbeta och verka i samhället. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier. Vuxenutbildningen ska förmedla sådana kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna.

Vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån hans eller hennes behov och förutsättningar.

Grundläggande värden

I skollagen (2010:800) slås det fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskap och värden. Den ska främja elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Var och en som verkar inom vuxenutbildningen ska också

främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Utbildningen ska i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism gestalta människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor. Undervisningen ska vara icke-konfessionell.

Förståelse och medmänsklighet

Vuxenutbildningen ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen ska inom vuxenutbildningen utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans ska bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell och etnisk mångfald. För individen är utbildningen oavsett studieform en social och kulturell mötesplats. Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befästas genom utbildning i vuxenutbildningens olika kurser. Internationella kontakter och utbildningsutbyte med andra länder ska främjas.

Saklighet och allsidighet

Vuxenutbildningen ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem.

Alla som verkar inom vuxenutbildningen ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

I skollagen föreskrivs att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för

likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att verksamhetens resurser ska fördelas lika mellan eleverna. Hänsyn ska tas till de enskilda elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Det finns också olika vägar att nå målen. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför bör till exempel undervisning, vägledning eller validering utformas olika för olika elever. Skolväsendet har ett särskilt ansvar för elever med funktionsnedsättning.

Vuxenutbildningen ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som kan uppfattas som kvinnligt och manligt.

Vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.

Rättigheter och skyldigheter

Eleverna ska ges reella möjligheter att utöva inflytande på utbildningen och att ta ansvar för sina studieresultat. En förutsättning för detta är att vuxenutbildningen klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har. Vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt skollagen elever i vuxenutbildningens skolformer ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses. Det framgår också av skollagen att det för varje elev inom vuxenutbildningen ska finnas en individuell studieplan. Studieplanen kan påverkas av att eleven får eller har fått sina kunskaper och kompetenser validerade. Validering kan förekomma inom vuxenutbildningens samtliga skolformer.

Perspektiv i utbildningen

I den utsträckning det är relevant för den aktuella utbildningen ska följande perspektiv belysas i utbildningen.

- Vuxenutbildningen ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva och omsätta nya idéer i handling och att lösa problem. Vuxenutbildningen ska

bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningsätt som främjar *entreprenörskap, företagande och innovation*. Därigenom utvecklar eleverna förmågor som är värdefulla i arbets- och samhällslivet och vid vidare studier samt underlättar för dem att starta och driva företag. Vuxenutbildningen ska säkerställa att eleverna ges en grundläggande kunskap om arbetsmarknaden.

- Vuxenutbildningen ska behandla det *etiska perspektivet* samt ge en grund för och främja elevernas förmåga till personliga ställningstaganden.
- *Miljöperspektivet* i undervisningen ska ge eleverna insikter så att de kan dels medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningsätt till de övergripande och globala miljöfrågorna. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och människors sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.
- *Ett internationellt perspektiv* är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet. Undervisningen ska ge eleverna kunskaper om Europeiska unionen (EU) och dess betydelse för Sverige samt förbereda dem för ett samhälle med allt tätare kontakter över nations- och kulturgränser. Det internationella perspektivet ska också bidra till att utveckla elevernas förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.
- *Det historiska perspektivet* i undervisningen ska utveckla elevernas förståelse för samtiden och beredskap inför framtiden. Undervisningen ska också utveckla förståelse för kunskapers relativitet och förmåga till dynamiskt tänkande.

Kunskaper och kompetenser

Vuxenutbildningens uppdrag att förmedla kunskaper och främja lärande förutsätter en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden samt om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion.

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former, såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisning och lärande får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen.

Vuxenutbildningen ska ge eleverna möjligheter att få överblick och sammanhang. Eleverna ska få möjlighet att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper.

Vad utbildningen ska leda till finns även uttryckt i EU:s nyckelkompetenser för livslångt lärande, där kompetenser uttrycks som en kombination av kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som en individ kan behöva för att kunna nyttja sin fulla potential och aktivt delta i samhälls- och arbetsliv.

Vuxenutbildningen ska ta till vara de kunskaper och erfarenheter som vuxna elever inhämtat genom arbetsliv eller tidigare studier.

Utveckling av vuxenutbildningens verksamheter

Vuxenutbildningen ska sträva efter flexibla lösningar när det gäller organisation, arbets sätt och arbetsformer med utgångspunkt i individens behov och förutsättningar. Den enskilda eleven bör kunna kombinera dels studier i flera skolformer inom vuxenutbildningen, dels studier med arbete. Samarbete med yrkeshögskolan, folkhögskolor samt universitet och högskolor ska utvecklas för att kunna underlätta informations spridning om vidareutbildning. Vuxenutbildning som omfattas av denna läroplan bör kunna kombineras med de nämnda utbildningarna. Samarbete med arbetslivet, Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter är av betydelse för yrkesutbildningens kvalitet och för elevens fortsatta etablering på arbetsmarknaden.

Utvecklingen i arbetslivet innebär bl.a. att det behövs gränsöverskridanden mellan olika yrkesområden och att krav ställs på medvetenhet om såväl egen som andras kompetens. Detta ställer i sin tur krav på vuxenutbildningens arbetsformer och arbetsorganisation.

Daglig pedagogisk ledning av vuxenutbildningen och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att verksamheten ska utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, att resultaten följs upp och utvärderas samt att nya metoder prövas, utvecklas och utvärderas.

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.1 Kunskaper

Mål

Det är vuxenutbildningens ansvar att varje elev i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare samt motsvarande utbildningar får stöd och undervisning utifrån sina individuella utbildningsmål, behov och förutsättningar.

I den utsträckning som framgår av elevens individuella studieplan ska eleven ges möjlighet att

- uppnå kraven för en yrkesexamen som innebär att eleven har en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet,
- uppnå kraven för en högskoleförberedande examen som innebär att eleven har tillräckliga kunskaper för att vara väl förberedd för högskolestudier, eller
- tillägna sig goda kunskaper i de kurser som ingår i elevens individuella studieplan och som kan användas för vidare studier och i samhälls-, arbets- och vardagsliv.

Det är vuxenutbildningens ansvar att varje elev som har slutfört studier inom vuxenutbildningen i den utsträckning som framgår av elevens individuella studieplan

- kan använda sina kunskaper som redskap för att
 - formulera, analysera och pröva antaganden samt lösa problem,
 - reflektera över sina erfarenheter och sitt eget sätt att lära,
 - kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden, och
 - lösa praktiska problem och arbetsuppgifter,
- kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje,
- kan hämta stimulans ur kulturella upplevelser och utveckla känsla för estetiska värden,

- har kunskaper om och insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet samt kunskaper om andra kulturer,
- har kunskaper om de mänskliga rättigheterna,
- har kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- har kunskaper om samhälls- och arbetsliv, arbetsmarknaden och de roller som parterna på arbetsmarknaden har samt arbetsrätt och arbetsmiljö,
- har förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv,
- har förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livs- och värderingsfrågor,
- har kunskaper om internationell samverkan och globala samband samt kan bedöma skeenden ur svenskt, nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv,
- kan observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling, och
- kan använda bok- och bibliotekskunskap och modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar inom vuxenutbildningen ska

- ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt,
- uppmärksamma de elever som är i behov av stöd, och
- samverka för att göra utbildningen till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,

- i undervisningen skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande,
- tydliggöra vilka vetenskapliga grunder, värderingar och perspektiv som kunskaperna vilar på och vägleda eleverna så att de kan ta ställning till hur kunskaper kan användas,
- se till att undervisningen till innehåll och utformning präglas av ett jämställdhetsperspektiv,
- stimulera, handleda och stödja eleven,
- i förekommande fall samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen, och
- i undervisningen beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning.

2.2 Utbildningsval – arbete och samhällsliv

En elev i vuxenutbildningen kan ha behov av att kombinera studier i flera av de skolformer som ingår i vuxenutbildningen. Det förutsätter att det finns en nära samverkan mellan de olika skolformerna. Vuxenutbildningen ska även samverka med verksamheter som hör till arbetslivet, yrkeshögskolan, folkhögskola och universitet och högskola samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet samt underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet. Genom att arbetslivet fortlöpande förändras när det gäller behov av kompetens och rekrytering av arbetskraft inom olika områden har studie- och yrkesvägledning i vid mening stor betydelse för eleven. Det är särskilt viktigt att vuxenutbildningen samarbetar med arbetslivet när det gäller yrkesutbildning.

Mål

Vuxenutbildningens mål är att varje elev

- får information om arbetslivets aktuella och förväntade kompetensbehov,
- ges möjlighet att få sina kunskaper och kompetenser validerade,
- utvecklar sin självkänedom och förmåga till studieplanering,

- medvetet kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper,
- ökar sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och bedöma vilka konsekvenser dessa kan få,
- har kännedom om arbetslivets och arbetsmarknadens villkor när det gäller bl.a. arbetsrätt och arbetsmiljö generellt och om möjligt, inom sin studieinriktning,
- har kännedom om möjligheter till vidare utbildning, praktik och arbete i Sverige och andra länder, och
- är medveten om att alla yrkesområden förändras i takt med teknisk utveckling, förändringar i samhälls- och arbetsliv samt ökad internationell samverkan och därmed förstår behovet av personlig utveckling i yrket.

Riktlinjer

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning

- bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke,
- informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, vidare utbildning och yrkesverksamhet samt motverka sådana begränsningar av valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund,
- i informationen och vägledningen utnyttja och ta till vara de kunskaper som finns hos eleverna och verksamhetens personal samt i samhället,
- i undervisningen utnyttja kunskaper och erfarenheter från arbets- och samhällsliv som eleverna redan har eller skaffar sig under utbildningens gång,
- utveckla kontakter med universitet och högskolor samt med handledare och andra inom arbetslivet som kan bidra till att målen för utbildningen nås,
- i utbildningen nyttja kontakter med det omgivande samhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- bidra till att presumtiva elever får information om olika utbildningsmöjligheter.

2.4 Rektorns ansvar

Det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för vuxenutbildning och som chef för lärarna och övrig personal i verksamheten har rektorn ansvar för verksamhetens resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser,
- lärarna anpassar undervisningens upplägg, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- verksamhetens arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- utbildningen utformas så att eleverna, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bl.a. bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel,
- utbildningen utformas så att elever som är i behov av stöd får det,
- eleverna får information inför utbildningens början, en väl utformad introduktion i utbildningen samt stöd när det gäller att formulera mål för sina studier,
- verksamhetens personal i samverkan med eleven upprättar en individuell studieplan för eleven och reviderar den vid behov,
- lärare, studie- och yrkesvägledare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter,
- samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier,
- samverkan med universiteten och högskolorna och arbetslivet utvecklas så att eleverna får en kvalitativt god utbildning samt en förberedelse för yrkesverksamhet och vidare utbildning,
- studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som vuxenutbildningen erbjuder samt inför val av framtida utbildning och yrke,

- stimulera till internationella kontakter, samverkan och utbyten i utbildningen,
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen,
- vårdnadshavare, i förekommande fall, får insyn i elevens skolgång, och
- arbete med ett kunskapsområde som omfattar flera ämnen bedrivs så att eleven får en helhetsbild av området.

Dessa allmänna råd gäller för kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå, särskild utbildning för vuxna på grundläggande och gymnasial nivå och utbildning i svenska för invandrare. Även utbildning som kommuner eller landsting har lagt ut på entreprenad omfattas av samtliga råd. För motsvarande utbildningar som bedrivs av kriminalvården, folkhögskolor eller andra enskilda utbildningsanordnare gäller råden i tillämpliga delar. Råden har tagits fram för att stödja lärare i tillämpningen av de författningar som styr betygssättningen och råden riktar sig därför i huvudsak till lärare och rektorer.

Bedömningen av elevprestationer är nära sammankopplad med undervisningen. När bedömning och återkoppling används på ett medvetet och systematiskt sätt, väl integrerat i undervisningen, ges eleven goda förutsättningar för lärande. I dessa allmänna råd kopplas därför planering ihop med den del av undervisningen som handlar om bedömning och betygssättning.

Materialet är indelat i sex avsnitt, *Bedöma tidigare förvärvade kunskaper och kompetenser*, *Planera för bedömning*, *Undervisa och bedöma*, *Dokumentera och informera*, *Betygssättning och intyg* samt *Följa upp*.